

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ
З ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ
5-9 класи НУШ**

Нормативно-методична основа: наказ МОН України від 04.05.2026 № 722; наказ МОН України від 14.08.2026 № 1427; Державний стандарт базової середньої освіти (соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь); практичний путівник МОН «Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь: як оцінювати в НУШ» (2025); офіційні роз'яснення МОН щодо оцінювання курсу «Фінансова грамотність»; чинні програми та матеріали з фінансової грамотності, а для 8-9 класів - модельні програми «Підприємництво і фінансова грамотність».

Критерії є предметною деталізацією загальних критеріїв наказу МОН № 722. Їх застосовують з урахуванням очікуваних результатів конкретної модельної / навчальної програми, віку учнів, обсягу курсу та навчальних ситуацій.

КЛЮЧОВИЙ НЮАНС ГР: офіційне роз'яснення МОН визначає, що курс «Фінансова грамотність» зосереджений на третій галузевій групі результатів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі - ГР3 «Добробут. Підприємливість та етична поведінка для поліпшення добробуту». Саме її детально розписано в цьому документі. Вона охоплює, зокрема, пошук і перевірку інформації, культуру споживання, планування майбутнього, етичну поведінку та вміння планувати, запроваджувати й оцінювати фінансові рішення.

Примітка: чинний предмет «Підприємництво і фінансова грамотність» у НУШ реалізується в 8-9 класах. Для нього ці критерії є безпосередньо придатними до фінансово-грамотнісної складової; учитель додатково звіряє очікувані результати обраної модельної програми.

1. ЗАГАЛЬНІ ПРЕДМЕТНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Під час визначення бала враховують п'ять інтегрованих показників наказу № 722: когнітивні процеси, навчальну діяльність, самостійність, комунікацію та взаємодію, частоту і стабільність вияву сформованих умінь. Для фінансової грамотності це насамперед здатність розуміти фінансові поняття, працювати з числовою та текстовою інформацією, аналізувати альтернативи й ризики, виконувати розрахунки, планувати бюджет і фінансові цілі, оцінювати фінансові продукти та ухвалювати аргументовані й безпечні рішення у змодельованих життєвих ситуаціях.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву умінь
1 / початковий	Розпізнає окремі знайомі фінансові слова або об'єкти (гроші, ціна, дохід, витрата) лише за допомогою; не пояснює їх значення та зв'язки.	Виконує лише окрему найпростішу дію за прямим зразком: називає ціну, знаходить число в чекові, обирає очевидний варіант із запропонованих.	Працює лише за постійної покрокової допомоги; не може самостійно визначити послідовність дій.	Відповідає окремими словами чи короткими фразами; у парній / груповій роботі долучається після спонукання.	Уміння виявляються поодинокі, лише у дуже знайомих ситуаціях і за значної підтримки.
2 / початковий	Називає окремі поняття (дохід, витрата, заощадження, товар,	За зразком виконує простий розрахунок або знаходить потрібний факт	Потребує постійної інструкції й перевірки;	Дає коротку відповідь на пряме запитання, виконує просту доручену	Уміння проявляються епізодично в знайомих ситуаціях.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву умінь
	послуга), розпізнає очевидну фінансову дію за підказкою.	у короткому фінансовому повідомленні; частково заповнює готову таблицю.	самостійно обрати спосіб розв'язання ще не може.	роль у групі.	
3 / початковий	Відтворює частину змісту базових фінансових понять, розрізняє дохід і витрату, потребу і бажання, готівкову й безготівкову оплату в простих прикладах.	За алгоритмом виконує нескладний розрахунок, складає фрагмент бюджету або визначає простий фінансовий ризик; формулює короткий висновок із допомогою.	Після пояснення може завершити типові завдання; потребує допомоги у виборі аргументів і перевірці результату.	Формулює просте судження про фінансову ситуацію, бере участь у парній / груповій роботі за чіткою роллю.	Уміння час від часу виявляються у знайомих навчальних ситуаціях.
4 / середній	Відтворює основний зміст вивчених понять, пояснює прості зв'язки між доходами, витратами, заощадженнями, ціною та вибором споживача.	За запропонованим планом виконує типові практичне завдання: порівнює дві ціни, складає простий бюджет, визначає очевидний ризик або ознаку шахрайства.	Частину роботи виконує самостійно, але потребує ситуативної допомоги для перевірки або висновку.	Бере участь в обговоренні, висловлює просту думку й дотримується правил коректної взаємодії.	Уміння виявляються переважно в типових ситуаціях, але ще нестабільно.
5 / середній	Застосовує засвоєні поняття в знайомій життєвій ситуації, встановлює один-два причинно-наслідкові зв'язки, читає прості фінансові таблиці / діаграми.	Виконує типові розрахунки (знижка, частка витрат, простий відсоток), порівнює два варіанти та наводить один-два аргументи на користь вибору.	Потребує допомоги на окремих етапах; може самостійно виправити очевидну помилку після вказівки на неї.	Пояснює власне рішення простими аргументами, у групі виконує визначену частину роботи.	Уміння періодично виявляються в типових навчальних і змодельованих життєвих ситуаціях.
6 / середній	Використовує вивчені фінансові поняття і дані, розрізняє факт, рекламне твердження та оцінне судження, визначає очевидні ризики й наслідки.	Самостійно виконує більшість типових завдань: складає нескладний бюджет, план заощаджень, порівнює пропозиції за заданими критеріями, перевіряє арифметичний результат.	Потребує допомоги лише в окремих складніших кроках або під час роботи з новим форматом інформації.	Підтримує діалог, пояснює рішення, реагує на запитання й бере участь у спільному пошуку варіанта.	У знайомих ситуаціях уміння проявляються достатньо регулярно.
7 / достатній	Знаходить, систематизує та	Розв'язує стандартні практичні кейси: планує	Переважно працює самостійно, обирає	Аргументує вибір, співпрацює, враховує	Сформовані вміння стабільно

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву умінь
	інтерпретує фінансову інформацію; встановлює зв'язки між доходністю, ризиком, строком, ліквідністю, ціною та споживчою цінністю на доступному віковому рівні.	бюджет / ціль, обчислює відсотки, аналізує умови послуги, визначає ознаки фінансового шахрайства та пропонує безпечну дію.	доречний алгоритм і звертається по допомогу лише за потреби.	альтернативні пропозиції та пояснює компроміс.	виявляються у типових ситуаціях.
8 / достатній	Порівнює інформацію з кількох джерел, розрізняє номінальні й реальні показники у простих прикладах, аналізує переваги, витрати та ризики фінансових рішень.	Самостійно виконує комплексне типові завдання: порівнює фінансові продукти / покупки за кількома критеріями, моделює бюджет, оцінює наслідки рішення та пояснює вибір.	Організовує власну роботу, перевіряє обчислення і логіку висновку, за потреби коригує план.	Переконливо пояснює позицію, ставить уточнювальні запитання, бере участь у груповому плануванні та розподілі ролей.	Уміння стабільно проявляються у більшості типових і частині змінених ситуацій.
9 / достатній	Аналізує суперечливі фінансові повідомлення, визначає суттєві умови, приховані витрати, ризики, рекламні маніпуляції, перевіряє достовірність джерел і даних.	Розв'язує частково-пошукові кейси з кількома альтернативами, виконує розрахунки, обґрунтовує фінансові рішення і прогнозує коротко- та середньострокові наслідки.	Самостійно планує послідовність роботи, обирає інструменти, виявляє та виправляє більшість власних помилок.	Ініціює обговорення, аргументовано захищає рішення і коректно переглядає його на основі нових даних.	Уміння виявляються постійно в типових і багатьох нетипових ситуаціях.
10 / високий	Узагальнює фінансові дані з різних джерел, пояснює взаємозв'язки між інфляцією, купівельною спроможністю, заощадженнями, кредитом, ризиком і фінансовою метою на відповідному віку рівні.	Виконує дослідницькі та практико-орієнтовані завдання, самостійно визначає критерії порівняння, моделює кілька сценаріїв і обирає обґрунтовану стратегію.	Самостійно планує, контролює й коригує роботу, документує припущення та перевіряє чутливість висновку до зміни умов.	Організовує конструктивну співпрацю, презентує розрахунки й висновки, відповідає на заперечення доказово й коректно.	Уміння систематично виявляються в типових і нових ситуаціях.
11 / високий	Критично оцінює достовірність, повноту й упередженість	Розв'язує складні багатокрокові кейси, порівнює альтернативні	Самостійно визначає інформаційні потреби, добирає	Веде аргументовану дискусію, допомагає групі дійти рішення, чітко	Уміння систематично й упевнено виявляються у

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву умінь
	фінансової інформації, розрізняє кореляцію і причинність у простих статистичних прикладах, аналізує ризик, невизначеність та етичні наслідки рішення.	стратегії, оцінює ризики й обмеження, аргументує вибір і пропонує способи зменшення ризику.	надійні джерела, перевіряє розрахунки кількома способами та коригує модель.	відділяє факти, припущення та ціннісні міркування.	типових і нетипових ситуаціях.
12 / високий	Критично синтезує фінансову, числову, правову та споживчу інформацію, бачить невизначеність і межі прогнозу, формує самостійні доказові висновки без надмірної впевненості.	Самостійно розв'язує нестандартний фінансовий кейс: формулює проблему, визначає критерії, будує кілька сценаріїв, оцінює ризики й наслідки, обґрунтовує рішення та його межі.	Самостійно планує дослідження / проєкт, перевіряє якість даних, рефлексує над власними припущеннями та визначає подальші кроки.	Ініціює змістовну співпрацю, переконливо презентує рішення, коректно працює з критикою й допомагає іншим відрізнити доказове фінансове міркування від маніпуляції.	Уміння системно, стабільно й усвідомлено переносяться на нові, складні та невизначені ситуації.

2. ГРЗ. ДОБРОБУТ. ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ ТА ЕТИЧНА ПОВЕДІНКА ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ДОБРОБУТУ

Для курсу «Фінансова грамотність» ця група є основною рамкою оцінювання. Вона охоплює вміння вчитися й перевіряти інформацію, діяти ефективно та самостійно, конструктивно спілкуватися, виявляти культуру споживання, планувати майбутнє, співпрацювати, поводитися етично, планувати, запроваджувати та оцінювати фінансові рішення, а також підтримувати доброчинність. У фінансово-грамотнісному контексті це проявляється через бюджетування, планування цілей, заощадження, обґрунтоване споживання, оцінювання фінансових послуг, роботу з ризиками, протидію шахрайству та відповідальне ставлення до ресурсів.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГРЗ з фінансової грамотності
1 / початковий	За значної допомоги розпізнає окреме фінансове поняття або очевидну дію (купівля, оплата, заощадження); не може самостійно пояснити фінансовий наслідок рішення.
2 / початковий	За підказкою розрізняє дохід і витрату, потребу і бажання, безпечну й очевидно небезпечну дію; виконує один простий крок у фінансовому завданні.
3 / початковий	За зразком складає простий перелік доходів / витрат, виконує елементарний розрахунок, називає одну перевагу або ризик запропонованого рішення, формулює короткий висновок.
4 / середній	У знайомій ситуації пояснює базові поняття, за алгоритмом складає простий бюджет або план покупки, порівнює ціну / умови двох очевидних варіантів, розпізнає просту ознаку шахрайства.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГРЗ з фінансової грамотності
5 / середній	Виконує типові розрахунки з грошима й відсотками, визначає фінансову ціль, порівнює дві пропозиції за одним-двома критеріями, пояснює доцільність заощадження або обмеження витрат.
6 / середній	Самостійно розв'язує типовий фінансовий кейс: складає бюджет, визначає дефіцит / надлишок, обирає спосіб досягнення цілі, перевіряє просту фінансову інформацію та пояснює основні ризики.
7 / достатній	Планує реалістичну фінансову ціль, розраховує потрібні ресурси й строк, порівнює кілька варіантів за заданими критеріями, визначає права / відповідальність споживача та обирає безпечну дію.
8 / достатній	Аналізує фінансові пропозиції за кількома критеріями (вартість, строк, ризик, комісії, умови), оцінює рекламні твердження, моделює бюджет / заощадження та аргументує вибір з урахуванням альтернатив.
9 / достатній	Критично перевіряє фінансову інформацію з кількох джерел, виявляє приховані витрати й маніпуляції, розраховує наслідки рішення, оцінює ризик та пропонує спосіб його зменшення.
10 / високий	Самостійно будує кілька фінансових сценаріїв, порівнює їх за визначеними критеріями, оцінює інфляційні, кредитні, споживчі або шахрайські ризики, обґрунтовує довгострокові наслідки рішення.
11 / високий	Критично оцінює складніші фінансові продукти / рішення на навчальному рівні, відділяє факти від припущень і реклами, аналізує співвідношення ризику та очікуваної вигоди, пропонує альтернативну стратегію та пояснює її обмеження.
12 / високий	Самостійно здійснює комплексний аналіз нестандартної фінансової ситуації: перевіряє дані, моделює альтернативи, розраховує наслідки, оцінює ризики, етичні й споживчі аспекти, формує доказове рішення та чітко визначає умови, за яких його слід переглянути.

3. ЩО САМЕ ОЦІНЮЄМО НА УРОКАХ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ	
Об'єкт оцінювання	Що враховуємо
Фінансові поняття	Розуміння й доречне застосування понять: потреби, ресурси, дохід, витрати, бюджет, заощадження, фінансова ціль, відсоток, інфляція, кредит, депозит, страхування, податки, ризик, диверсифікація, споживчі права тощо - у межах програми та віку.
Бюджет і фінансове планування	Уміння класифікувати доходи / витрати, складати та аналізувати бюджет, визначати дефіцит / профіцит, ставити фінансові цілі, планувати заощадження та оцінювати реалістичність плану.
Фінансові розрахунки	Точність і змістовність обчислень: відсотки, знижки, комісії, прості кредитні / депозитні розрахунки, валютні перерахунки, купівельна спроможність. Оцінюється також інтерпретація результату, а не лише число.
Фінансові продукти й послуги	Порівняння пропозицій за суттєвими умовами: вартість, ставка, строк, комісії, ризики, права та обов'язки; уміння читати умови й ставити уточнювальні запитання.
Фінансова інформація	Пошук, перевірка й зіставлення джерел; розрізнення факту, реклами, прогнозу та думки; робота з таблицями, графіками, калькуляторами та офіційними цифровими ресурсами.
Фінансова безпека	Розпізнавання фішингу, соціальної інженерії, шахрайських схем, небезпечних запитів щодо даних; знання

	безпечних дій у змодельованих ситуаціях. Реальні банківські реквізити учнів не використовуються.
Споживча культура й етика	Відповідальне споживання, співвідношення потреб і бажань, права споживача, етичність фінансових рішень, доброчинність, ощадливе ставлення до ресурсів, чесність у спільних фінансових проєктах.
Підприємливість і проєкти	Ініціативність, планування, розподіл ресурсів, командна робота, простий кошторис, оцінювання результату й ризиків. У групових роботах оцінюється індивідуальний внесок.

4. ПРИНЦИПОВІ МЕТОДИЧНІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- Оцінюється фінансова компетентність у навчальній ситуації, а не матеріальне становище учня / учениці чи родини. Не можна оцінювати наявність кишенькових грошей, банківської картки, заощаджень, реальних доходів, боргів або досвіду інвестування.
- Не слід вимагати розкривати реальні сімейні доходи, витрати, кредити, номер картки, CVV/CVC, PIN-код, паролі, коди підтвердження чи інші приватні фінансові дані. Усі кейси мають бути змодельованими або анонімізованими.
- Не можна вимагати реального інвестування, відкриття рахунку, оформлення кредиту, купівлі фінансового продукту або переказу реальних коштів як умови отримання оцінки.
- У фінансових розрахунках варто розрізняти концептуальну помилку (неправильно обрано модель / формулу) і технічну арифметичну опіску. Одична обчислювальна помилка не повинна автоматично нівелювати правильно побудовану стратегію.
- Високий бал означає не «заробив більше», а краще проаналізував умови, ризики, альтернативи, виконав розрахунок, перевірів дані та обґрунтував рішення.
- Фінансові приклади мають бути нейтральними щодо рівня достатку та не створювати стигми. Завдання з «дорогими» покупками повинні мати рівноцінні альтернативи й не припускати, що певний спосіб життя є нормою для всіх.
- Під час роботи з цифровими сервісами й ШІ оцінюють якість запиту, перевірку джерел, розуміння обмежень і самостійність висновку. Відповідь ШІ не є доказом без перевірки.
- Для учнів з ООП можна адаптувати обсяг чисел, формат таблиці, час, спосіб подання відповіді та цифрові інструменти, не знижуючи сутнісного змісту очікуваного результату.

5. ОРІЄНТИРИ ДЛЯ ВИДІВ ОЦІНЮВАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Вид завдання	Ключові критерії
Фінансовий кейс	Розуміння проблеми, виділення суттєвих умов, розрахунки, альтернативи, ризики, аргументованість і безпечність рішення.
Бюджет / фінансовий план	Повнота категорій, правильність обчислень, відповідність цілі ресурсам і строку, резерв / ризики, здатність пояснити та скоригувати план.
Порівняння пропозицій	Добір критеріїв, читання умов, урахування комісій і ризиків, перевірка джерела, обґрунтування вибору без рекламної упередженості.
Розрахункова задача	Правильність моделі, послідовність обчислень, одиниці / відсотки, перевірка й змістова інтерпретація результату.
Проект / мінібізнес-	Проблема / ідея, цільова аудиторія, ресурси, кошторис, етичність, ризики, командний внесок, презентація і

модель	рефлексія. Реальні гроші не є обов'язковими.
Тестові завдання	Доцільні для перевірки термінів, правил безпеки, базових розрахунків і розуміння умов, але не можуть самі повноцінно виміряти здатність ухвалювати фінансові рішення.
Дослідження / робота з даними	Надійність джерел, коректність таблиць / графіків, пояснення тенденцій, відокремлення фактів від прогнозів, обережність із висновками та посилання на джерела.

6. НОРМАТИВНА ТА МЕТОДИЧНА ОСНОВА

1. Наказ МОН України від 04.05.2026 № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (чинний; для 1-9 класів застосовується з 2026/2027 н. р.).
2. Наказ МОН України від 14.08.2026 № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».
3. Державний стандарт базової середньої освіти, додаток 16 - соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь.
4. Практичний путівник МОН «Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь: як оцінювати в НУШ» (2025): галузеві ГР1 «Безпека», ГР2 «Здоров'я», ГР3 «Добробут».
5. Офіційне роз'яснення МОН «Оцінювання в 5-9 класах НУШ: відповідаємо на запитання» (22.11.2024): курс «Фінансова грамотність» зосереджено на третій галузевій групі результатів - «Добробут».
6. Чинні модельні програми «Підприємництво і фінансова грамотність. 8-9 класи» та офіційні матеріали МОН з курсу «Фінансова грамотність» - для конкретизації тем, видів діяльності й очікуваних результатів.

Методична примітка: ці критерії не є дослівною таблицею з наказу МОН № 722. Це предметна деталізація загальних критеріїв, побудована на основі чинної нормативної рамки, галузевих рекомендацій МОН та специфіки фінансової грамотності.